

УДК 78.07(470:437.3)Маречекі:78.03(477.54+437.3)«18/19»](045)

ЩЕПАКІН В. М.

Щепакін Василь Михайлович, доктор мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури (Харків, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7616-9687>

РОДИНА МАРЕЧЕКІВ У МУЗИЧНОМУ ЖИТТІ ХАРКОВА І ПРАГИ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ

Висвітлено діяльність у Харкові та Празі представників трьох поколінь чесько-російської родини Маречеків. Простежено творчий шлях і надано характеристику засновника родини Ф. (В.) Маречека як військового диригента, музично-громадського діяча, вихователя військових музикантів, композитора. Проаналізовано значення музично-підприємницької діяльності Н. В. Маречек. Презентовані здобутки в музичній царині Харкова деяких дітей та онуків Ф. і Н. Маречеків. Наголошено на значному внеску членів цієї родини в музичну культуру Харкова й Праги.

Ключові слова: музична регіоналістика, музичне краєзнавство, музична культура Харкова, діяльність родини Маречеків, військове капельмейстерство, музично-підприємницька справа, музично-викладацька діяльність.

Вступ. В останні десятиліття з'явився цілий пласт глибоких наукових розвідок, присвячених презентації творчих портретів (а іноді й реконструкції життєвих і творчих шляхів) багатьох відомих музикантів минулого, чия виконавська, композиторська, педагогічна, суспільна, музично-організаційна, музично-критична, музично-підприємницька діяльність була щільно пов'язана з Харковом. Проте чимало імен яскравих і непересічних особистостей минулого все ще чекає на повернення до історії музичної культури Слобожанщини.

Попри наявність низки наукових публікацій (у тому числі й автора цієї розвідки¹) з проблеми творчого застосування фахових здібностей на слобідських теренах іноземними музикантами, донині ця чи не найвагоміша складова історії музичної культури міста потребує більш ретельного вивчення. Єдина авторська стаття, присвячена родині Маречеків, видана англійською мовою в 2020 р.², потребує суттєвих доповнень завдяки здійсненому нами за останні два роки науковому пошуку і знаходження низки публікацій у харківській періодиці кінця ХІХ – початку ХХ ст.,

---

¹ Чеські музиканти в Україні: біобібліографічний словник / уклад. В. М. Щепакін. Харків: Мінкультури і туризму України, ХДАК, 2005. 248 с.; Щепакін В. М. Музична культура Сходу і Півдня України другої половини ХІХ – початку ХХ століть: європейські виміри: монографія. Харків: ФОП Панов А. М., 2017. 479 с.; Щепакін В. М. Діяльність чеських військових капельмейстерів в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. // Культура України. Мистецтвознавство. Харків, 2001. Вип. 8. С. 198–205.

² Shechepakin V. Kharkiv musicians the Marecheks: ancestry – findings – new riddle // Musical art: historical and theoretical discourse: collective monograph / I. Konovalova, I. Polskaya, O. Roshchenko, etc. Lviv; Toruń: Liha-Pres, 2020. P. 82–103.

що стосуються діяльності в місті представників цієї родини, а також істотних біографічних уточнень, запропонованих праправнучкою Ф. (В.) Маречека та Н. Маречек Т. Соляник, якій за цей час надійшли нові відповіді з чеських архівів на запити щодо її родичів.

Актуальність дослідження. Від середини 1870-х і до початку 1950-х рр. музичній спільноті Харкова було добре відоме чеське прізвище Маречек, адже кілька поколінь цієї родини працювало в місті, охопивши різні сфери і вектори музичного життя. Проте на початку XXI ст. внесок цієї сім'ї у розвиток музичної культури міста виявився практично незаниманим і ніким достойно не оціненим. Відродження несправедливо забутих імен представників цього роду, які, серед інших, були будівниками музично-культурного фундаменту Харкова останньої третини XIX – першої половини XX ст., особливо актуалізується останнім часом, коли Україна доводить свою політичну і культурну ідентичність і незалежність на тлі загарбницької російсько-Української війни.

Аналіз джерел і публікацій. Історія музичної культури Харкова, попри подвижницьку науково-дослідницьку діяльність низки відомих і відданих справі учених і музичних краєзнавців різних часів – Т. Бахмет, В. Берліна, подружжя В. та Л. Богданових, Ю. Вахраньова, Н. Зимогляд, О. Конової, В. Кравець, М. Линник, Л. Лисенко, Ю. Лошкова, Й. Миклашевського, В. Осадчої, О. Пінчук, І. Польського, І. Польської, А. Рум'янцевої, Г. Тюменєвої, О. Чепалова, Ю. Щербініна, З. Юферової та ін., які розглядали чимало проблем становлення і розвитку музичної культури на теренах Слобожанщини, зокрема висвічували й відроджували із забуття чимало імен непересічних особистостей у сферах музичного виконавства, педагогіки, підприємництва та просвітництва, – досі має багато невивчених, проте дуже показових сторінок. Ряд постатей музикантів минулого, які зробили неоціненний внесок в еволюцію професійної музичної освіти й виконавства у Харкові, виявилися нині або напівзабутими, або зовсім невідомими не лише широкій музично-культурній спільноті столиці Слобожанщини, а й багатьом фахівцям у цій царині.

Отже, **метою** даної статті є заповнення однієї з лакун у вивченні історії розвитку музичної культури Харкова шляхом аналізу й презентації діяльності в місті представників родини Маречеків. У цьому ж полягає і **наукова новизна** дослідження, адже члени цієї родини відігравали вельми помітну роль у різних ділянках місцевої музичної культури протягом трьох чвертей століття. Зроблено також спробу реконструювати їхні життєві й творчі шляхи.

Поставлена мета обумовила такі **науково-дослідницькі завдання**:

– окреслити сфери музичної діяльності в Харкові трьох поколінь родини Маречеків;

– на основі проаналізованих документів із харківських періодичних, довідкових видань, поодиноких наукових та інтернет-публікацій, а також знайдених архівних матеріалів пунктирно реконструювати життєві шляхи й відтворити творчі біографії численних представників родини Маречеків, які були пов'язані з музичною цариною;

– визначити роль музичної родини Маречеків у музично-культурному житті міста останньої чверті XIX – першої половини XX ст.;

– охарактеризувати музично-педагогічну діяльність Є. Маречека в Празі.

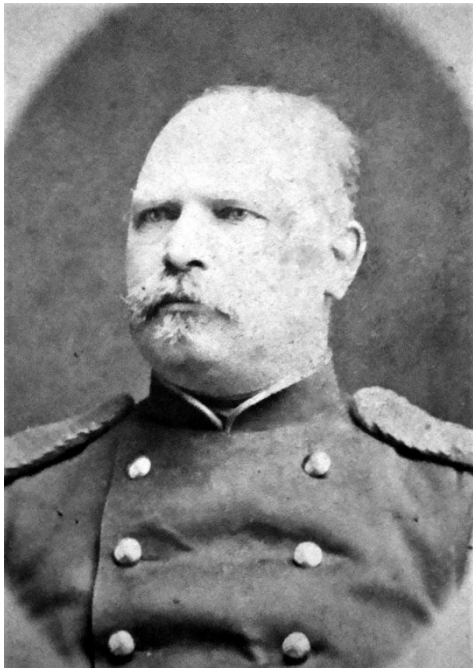
Методологічне підґрунтя. Задля виконання поставлених завдань у роботі були використані:

– історичний підхід, який дозволив проаналізувати життя й діяльність персонажів розвідки у контексті історико-культурних і політичних процесів, що відбувалися у відповідні часи;

– метод біографічної реконструкції, за допомогою якого були виявлені найзначніші факти в житті й творчих біографіях представників родини Маречеків;
 – музично-краєзнавчий метод, що сприяв вивченню проблеми в нерозривному зв'язку із музично-культурними реаліями Харкова кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.

Уможливили цю публікацію пошуки в харківських архівах, вивчення періодичних і довідкових видань, взаємодопомога у пошуках матеріалів автора цієї розвідки й Т. Соляник, яка мешкає в Одесі, не будучи музикантом за фахом, має музичну освіту і, завдяки домашньому архіву та власним наполегливим пошукам інформації у харківських і чеських архівах, є глибоко обізнаною в питаннях, пов'язаних із музичною практикою її предків, а також люб'язне надання низки власних архівних джерел, на жаль, уже померлим зберігачем музично-культурної пам'яті Харкова, засновником Громадського загальнодоступного музею «Обереги музичної Харківщини» Ю. Щербініним під час численних особистих контактів із ним.

Виклад основного матеріалу. Засновником цієї музичної династії був чеський музикант Франчишек Войцехович Маречек (21.10.1834, Дольні-Сливно, поблизу Млада Болеслава – 21.05.1899, за старим стилем, Харків). За архівними

*Франчишек Войцехович
 (Вацлавович) Маречек
 (21.10.1834 – 21.05.1899 (за
 старим стилем), Харків.
 Світлина з родинного архіву
 Т. Є. Соляник*

матеріалами старонімецькою мовою, пересланими з Чехії Т. Соляник, Франц Леопольд Маречек (повне ім'я музиканта) походив із родини сільського шевця Венцля (німецькою) або Войцеха (чеською) Маречека¹. У 1871 р. Ф. Маречек переїхав із Чехії до російської імперії, прийнявши обов'язки вільнонайманого капельмейстера оркестру 121-го Пензенського піхотного полку². В армійській ієрархії тих часів чин вільнонайманих службовців відповідав військовому званню «прапорщик», тобто найнижчого серед офіцерських щаблів. У російськомовних щорічних харківських календарях і на шпальтах місцевих газет, окрім наведених вище імені та по-батькові цього музиканта, трапляються принаймні ще два різних російські варіанти: Франц Войцехович і Віктор В'ячеславович (останнє – із другої половини 1890-х рр.).

За наданою Т. Соляник інформацією зі щорічного довідкового видання «Харьковский календарь», у 1871 р. 121-й Пензенський піхотний полк був розквартирований у Курську, в наступному році переведений до Старого Оскола, де перебував і в 1873 р.³ Із 1874 р. полк передислокувався до Харкова, де розташувався в казармах на Москалівці – тодішній околиці, а нині – одному з найстаріших

історичних районів міста.

У виборі країни й місця роботи Ф. Маречек був далеко не поодиноким, адже в ХІХ ст. у російській імперії, зокрема в регіонах України, котрі входили до її складу,

¹ З матеріалів родинного архіву Соляник Т.

² Соляник Т. Е. Франтишек Войцехович Маречек : рукопись. Одесса, 2015. С. 1.

³ Там само. С. 2.

суттєво бракувало власних професійних музикантів, що було пов'язано з масовою примусовою рекрутизацією ще з середини XVIII ст. до двох російських столиць найталановитіших українських співаків та інструменталістів. У той саме час у Чехії, яку ще в XVIII ст. відомий англійський музикант, мандрівник і музичний письменник Чарльз Бьорні назвав «консерваторією Європи»¹, зваживши на масову музичну грамотність в усіх прошарках суспільства – від чеської аристократії до селян, – відчувалося їхнє істотне «надвиробництво», адже в ті часи, коли щодо професійної підготовки музикантів на державному рівні у російській імперії годі було навіть мріяти, в Чехії вже було впроваджено розгалужену систему підготовки фахових музикантів – від церковних шкіл і приватних навчальних закладів до відкритої ще в 1811 р. Празької консерваторії – третьої у Європі після Паризької (1784) і Міланської (1807), Празької органної школи тощо. Тож тисячі чеських високопрофесійних музикантів у пошуках роботи і достойної винагороди за майстерність і здатність на практиці реалізувати свій талант обіймали різноманітні посади в музичній сфері у багатьох країнах Європи та світу, зокрема і в росії.

Перша знайдена згадка про Ф. Маречка та керований ним військовий оркестр, названий саме «хор військових сурмачів», на шпальтах харківських газет сягає 1876 р.², коли в піхотних полках російської імперії були встановлені штати оркестрів у 35 осіб «із мідними інструментами». Невдовзі у 1883 р. наказом військового міністерства було дозволено ввести до складу військових оркестрів, поряд із мідними, ще й дерев'яні духові інструменти³.

З історичних документів відомо, що 121-й піхотний Пензенський полк брав найактивнішу участь у російсько-Турецькій війні 1877–1878 рр. на території нинішньої Болгарії, зокрема у боях за болгарські Нікополь і Плевен⁴.

Безумовно, Ф. Маречек, перебуваючи в Болгарії разом із полком, не міг не стати безпосереднім свідком цих битв, адже гра військового оркестру була неодмінним атрибутом баталій тих часів. По закінченні бойових дій полк брав участь у приборканні турок у Родопських горах, а потім залишався у Болгарії у складі окупаційних військ. І лише через два роки, 29 червня 1879-го, у день полкового свята, 121-й Пензенський полк повернувся до Харкова⁵.

Саме під враженням від подій російсько-Турецької війни Ф. Маречек, оркестр якого був приєднаний до народного болгарського ополчення, написав обробку «Шуми, Маріца» – одну з найперших версій майбутнього болгарського гімну, де капельмейстер, додавши до попереднього варіанту кілька фольклорних мотивів, намагався щільніше поєднати музику з текстом, адже між цими складовими, на переконання болгарських дослідників, до версії Маречка існувало суттєве художнє

¹ Цит. за: Гулинская З. К. Бедржих Сметана. Москва : Музыка, 1968. 192 с.: ил., портр., нот. С. 7.

² Часть неофициальная. [О выступлении оркестра 121 пехотного Пензенского полка под руководством Ф. Маречка] // Харьковские губернские ведомости. 1876. 5 сент.

³ Тутунов В. И. 250 лет военно-оркестровой службы в России (краткий исторический очерк) : электронный ресурс // Международная военно-историческая ассоциация. URL: <http://www.imha.ru/1144538194-voenno-orkestrovaya-sluzhba-v-rossii.html#.XkFtEjIzbbg> (дата звернення: 10.08.2019).

⁴ Шенк В. К. Гренадерские и Пехотные полки. 121-й Пехотный Пензенский Генерал-Фельдмаршала Графа Милютин полк : справочная книжка Императорской Главной квартиры. 1909 г. : электронный ресурс // Военная энциклопедия Сытина. Т. 18. URL: <http://www.imha.ru/1144528148-pexotnyj-121-go-penzenskij-general-feldmarshala.html#.XjsVLDIzbbh> (дата звернення: 10.08.2019).

⁵ Левченко А. Как харьковчане с турками сражались // Вечерний Харьков. 2007. 12 марта.

протиріччя¹. Окрім наведеної обробки болгарського народного гімну, Ф. Маречек був також автором польки для фортепіано «Жарт» (російською «Шуточка»), надрукованої в 1890 р. у харківській нотній друкарні й типографії Адольфа Дарре на Московській вул. (нині це проспект Героїв Харкова), 19, сусідньому домі з тим, де мешкали Маречеки².

Ф. Маречеку належить також «Абиссинський військовий марш», присвячений імператорові Ефіопії Менеліку Другому, виданий у фортепіанній версії у грудні 1897 р. тією ж нотною друкарнею³. Цей твір був уперше виконаний оркестром 121-го піхотного Пензенського полку, ймовірно за рукописом, під час багатолюдного відкриття у Харкові Абиссинської виставки 30 листопада того ж року в будинку Єнуровського на Конторській вулиці. Як зазначала місцева преса, ця виставка викликала неабияку зацікавленість відвідувачів, серед яких було чимало приїжджих⁴. Отже, виступ під час заходу військового оркестру на чолі з Ф. Маречekom став яскравою мистецько-культурною подією у місті.

Концертне життя Харкова протягом останньої третини ХІХ ст. проходило переважно за участю кількох цивільних невеликих оркестрів, що гастролювали. Серед них виділився злагожденістю й повнотою звучання колектив «Філармонія-Німеччина», очолюваний Г. Гене. З місцевих музичних гуртів, котрі заповнювали культурний побут харків'ян, чи не найяскравішим був саме оркестр 121-го піхотного Пензенського полку під керівництвом Ф. Маречека. Адже загальноживаною практикою військових оркестрів у тогочасній росії, як, до речі, й в інших країнах Європи, насамперед Австро-Угорській імперії, до якої входили чеські землі Богемія і Моравія, у Німеччині, Франції тощо, в ті часи, окрім обслуговування власне стройових потреб певної військової частини, була участь у цивільних культурних заходах, де ці підрозділи дислокувалися.

Завдяки талановитому військовому капелмейстеру, оркестр 121-го піхотного Пензенського полку, oprіч зумовлених штатним розписом виконавців на духових та ударних інструментах і доволі вузького обов'язкового військового репертуару, суттєво збагатився як світським популярним, танцювальним репертуаром (зокрема для супроводження літнього паркового відпочинку харків'ян), так і окремою групою струнних інструментів. Вона приєднувалась до духовиків або виступала як самостійний камерний колектив під час балів, маскарадів і спеціальних (святкових та урочистих) суспільних заходів, організовуваних місцевою громадою.

Подібний оркестр, у порівнянні зі звичайними військовими духовими музичними колективами у провінційних містах російській імперії, на той час був рідкісним явищем. Виконавцями на струнно-смичкових інструментах ставали, як правило, здібні музиканти-аматори зі складу офіцерів, вільнонайманих службовців полку та (або) членів їхніх родин. Про такий оркестр, утворений у 1900-му р. при Оренбурзькому козацькому полку, що також дислокувався у Харкові, йшлося на сторінках газети «Южный край». Зокрема, зазначалося, що він складається із 25-х козачих дітей віком від 14 до 18 років, згрупованих і навчених військовим

¹ Войников И. История на българските държавни символи 2009 г. Част трета. Българският Химн // URL: <http://ru.convdocs.org/docs/index-248626.html?page=18> (дата звернення: 07.06.2022).

² Українські нотні видання у фонді Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (1864–1923): каталог / уклад. В. М. Созонова, Н. В. Лубенська. Харків, 2012. С. 147.

³ Абиссинский военный марш // Южный край. 1897. 8 дек.

⁴ Абиссинская выставка // Южный край. 1897. 1 дек.

капельмейстером полку Гордоном¹. Питання – чи на тих самих засадах базувалася діяльність струнного оркестру під орудою Маречека – нині залишається відкритим.

Улітку 1881 р. у матеріалі про відпочинок харків'ян у саду «Баварія» преса відзначила: «Не можна не помітити, що оркестр Пензенського полку приносить чимало задоволення публіці, особливо при вмілому виборі музичних п'єс капельмейстером полку, Маречеком»².

А місяцем пізніше на шпальтах газети «Южный край» з'явився репортаж про бенефіс Ф. Маречека і його колективу. У ньому він згадується не лише як капельмейстер, а й вправний соліст-корнетист: «Бенефіс п. Маречека, диригента військового оркестру, що грає в саду “Баварія”, пройшов дуже вдало. Публіки зібралось більше, ніж коли-небудь, і в невеликому саду рішуче ніде було повернутися. Кожен номер, виконуваний бенефіціантом на cornet-a-piston, викликав цілком заслужені, гучні аплодисменти. Пану Маречеку піднесли багато букетів і срібну річ»³.

Відтоді протягом наступних вісімнадцяти років оркестр 121-го піхотного Пензенського полку щороку грав упродовж теплового сезону для харків'ян у різних місцях відпочинку. Наведемо характерний анонс виступу колективу (1889 р.): «У суботу, 29 квітня, в університетському саду дирекція Харківська трамваю передбачає влаштувати “гуляння”. Військовий оркестр Пензенського полку під керівництвом п. Маречека виконає за особою програмою спеціально для цього гуляння декілька п'єс і серед іншого “Велику російську зорю” за участю 20 барабанів»⁴.

Колектив не раз долучали й до благодійних акцій. Так, іще в 1882 р. «Харьковские губернские ведомости» повідомляли про гру оркестру на чолі з Ф. Маречеком у таких заходах. У січні «Хор трубачів Пензенського полку» грав на великому маскараді в залі Дворянського зібрання на користь Харківського благодійного товариства⁵, а у квітні виконував танцювальні п'єси на дитячому танцювальному вечорі задля Харківського товариства грамотності⁶. Ймовірно вже тоді в Маречека визрівала ідея створення струнного оркестру саме для обслуговування подібних заходів, яку він успішно реалізував у подальшій творчій діяльності.

Авторитет Ф. Маречека серед музикантів Харкова був таким значним, що саме йому доручали під час проведення міських свят і великих благодійних концертів керувати зведеним військовим оркестром, до якого входили музиканти 121-го Пензенського, 122-го Тамбовського і 124-го Воронежського піхотних полків, загальний склад якого налічував до 150-ти музикантів⁷. Кожен із виступів, нехай і не дуже частих, такого великого колективу, учасниками якого були прості військові музиканти, котрі до вступу на службу здебільшого не мали спеціальної музичної підготовки, мав бути ретельно підготовленим. Адже до презентації творів на публіці, оркестранти під керівництвом капельмейстерів мали пройти відповідальний етап вивчення низки музичних опусів, а потім, вже під орудою Ф. Маречека, досягнути злагодженого й художнього їхнього виконання.

Виступи таких великих зведених музичних колективів тоді мали характерну назву «концерт-монстр». Факт участі у тій самій імпрезі зведеного струнного оркестру, який складався із професійних музикантів оперного і драматичного театрів, а також

¹ Местная хроника. Струнный оркестр // Южный край. 1901. 25 янв.

² Местная хроника // Южный край. 1881. 18 июля.

³ Местная хроника // Южный край. 1881. 18 авг.

⁴ Хроника // Харьковские губернские ведомости. 1889. 28 апр.

⁵ [Объявления] // Харьковские губернские ведомости. 1882. 22 янв.

⁶ Часть неофициальная. Хроника // Харьковские губернские ведомости. 1882. 8 апр.

⁷ Объявления // Южный край. 1896. 1 февр.

студентів музичного училища під керівництвом авторитетного в Харкові диригента, директора міського музичного училища І. Слатіна, побічно свідчить і про відповідний професійний рівень Ф. Маречека та зведеного колективу військових музикантів під його орудою.

Підтвердженням високої якості оркестру є й факт постійного залучення на початку 1890-х рр. саме цього колективу до участі в постановці опери Дж. Меєрбера «Гугеноти», у котрій, окрім оркестру в театральній ямі, використовувався духовий – на сцені¹.

За 28 років керівництва оркестром 121-го піхотного Пензенського полку – рекордний на ті часи термін (!), якщо порівнювати періоди праці інших капельмейстерів із військовими оркестрами в російській імперії, – Ф. Маречек перетворив його з традиційного для переважної більшості пересічних колективів російської армії колективу ремісничого рівня на стрункий, добре організований духовий оркестр із доволі високою мистецькою підготовкою. Сучасники справедливо вважали його найкращим серед низки подібних підрозділів інших військових частин, місцями постійної дислокації яких були Харків і територіально близький до нього Чугуїв.

До капельмейстерської, композиторської та організаційної сфер діяльності цього чеського капельмейстера слід обов'язково додати і музично-педагогічну, адже, попри те, що в жодному зі спеціальних музичних або загальноосвітніх навчальних закладів Харкова В. Маречек не працював, він, безсумнівно, навчав військових оркестрантів принаймні основам музичної грамоти, гри на духових музичних інструментах, формував музичний смак, необхідний для правильного розуміння, тлумачення й виконання різноманітної музики з репертуару його оркестру. Підтвердженням цього твердження є те, що з 1889 р. у військових частинах Харківського гарнізону при полкових оркестрах почали організовувати невеликі (по 5-6 хлопчиків) учнівські команди, до яких приймали музично здібних дітей із незаможних сімей на повне утримання строком на 5 років. За цей термін військові капельмейстери навчали їх гри в оркестрі. Після цього юні музиканти мусили два роки відслужити в оркестрі за певну платню, а потім, за бажанням, звільнялися від подальшої військової служби. У 1897 р., тобто в останній період капельмейстерської служби Ф. Маречека, число таких вихованців у деяких полках сягало 20 осіб².

Цікавою з точки зору впливу військової музики як такої і капельмейстерської роботи власне Ф. Маречека на розвиток аматорського оркестрового духового виконавства в місті є репортаж 1898 р. зі шкільного свята висадження дерев, у якому взяли участь вихованці 28-ми місцевих початкових, ремісничих училищ, парафіяльних і недільних шкіл різного штибу для хлопчиків та дівчат. Серед іншого, кореспондент розповів: «Під час посадки дерев і в продовження <дитячих> ігор не переставали грати два оркестри музики: Пензенського полку – під керівництвом п. Маречек, і оркестр учнів Олександрівського притулку»³. Отже, юнацький оркестр мав змогу, безпосередньо контактуючи (а можливо, певною мірою, змагаючись) із військовим колективом, переймати і якісну манеру виконання популярних на той час оркестрових п'єс, і досвід виступів перед публікою.

На посаді капельмейстера оркестру 121-го піхотного Пензенського полку Ф. Маречек перебував аж до смерті 21 травня 1899 р. Це підтверджують і останні газетні свідчення. Так, іще 9 травня, за дванадцять днів до раптової кончини

¹ Руденко В. І. Вячеслав Иванович Сук : популярная монография. Москва : Музыка, 1984. С. 45.

² Музыкантские ученики // Южный край. 1897. 15 февр.

³ Школьный праздник древносаждения // Южный край. 1898. 17 апр.

музиканта військовий оркестр на чолі з ним виступав у Будах під Харковом для тисячної публіки перед початком і в перервах аматорського театрального спектаклю, організованого службовцями місцевого «Товариства виробництва фарфорових, фаянсових та майолікових виробів М. С. Кузнєцова»¹, – одного з найбільших у тогочасній російській імперії. А трохи раніше, наприкінці лютого 1899-го, Маречек, імовірно востаннє, керував у Військовому зібранні струнно-духовим («бальним») оркестром². До того ж, за щоденними об'явами, що друкувалися в газеті «Южный край», із 1 травня 1899 р. оркестр Пензенського полку на чолі з капельмейстером Маречеком, як і в минулі роки, щодня грав у саду Купецького зібрання³.

За спогадами Володимира, старшого сина Ф. Маречека, люб'язно наданими Т. Соляник, його батько, австрійський підданий, отримав російське громадянство лише наприкінці життя⁴. До 1896 р. включно він у щорічних «Харківських календарях» значився Франчишеком або Францом, а в 1897-му – вже Віктором. Отже, як справедливо зазначає Т. Соляник, оскільки випуски «Харьковського календаря» версталися наприкінці поточного року на наступний, імовірно російські ім'я і громадянство він прийняв у 1896 р. Відтоді його діти значилися по-батькові не Францовичі, а Вікторовичі.

Некролог на несподівану смерть Ф. (В.) Маречека (21 травня 1899 р.) надруковано в газеті «Южный край»⁵. У тому ж номері також містився допис пам'яті музиканта: «Завтра хоронять прах раптово померлого капельмейстера Пензенського піхотного полку В. В. Маречек. Ім'я його, як здатного і талановитого капельмейстера, давно відомо не тільки у військах 10 корпусу, але й харківській публіці. Протягом безперервної 28-ми річної служби в полку В. В. був найвищою мірою добросовісним трудівником у справі навчання солдатів музики, завдяки чому оркестр Пензенського полку завжди славився дуже гарним виконанням п'єс, наскільки це можливо вимагати від складу нижчих чинів унаслідок короткого терміну дійсної служби»⁶.

Вдячні сучасники зберегли пам'ять про цього музиканта: вже наприкінці 1903-го, через чотири з половиною роки після його смерті, в харківській пресі згадували його і керований ним колектив: «Ми пам'ятаємо ще часи, коли струнний оркестр відзначався під керівництвом нині покійного капельмейстера Маречека у Військовому зібранні. Дуже шкода, що в нинішній час ці струнні “бальні” оркестри стали доволі рідкісним явищем»⁷.

Приблизно в той же часовий проміжок, коли Ф. (В.) Маречек працював у Харкові, в Галичині серед багатьох сотень чеських музикантів – капельмейстерів або учасників австрійських військових оркестрів – також знаходимо знайоме прізвище: Йозеф Маречек (1852–1897), 10-й піхотний полк, час роботи на посаді 1889–1897 рр.⁸.

¹ Вести с Юга. Буда Харьковского уезда (Корреспонденция «Южного края») // Южный край. 1899. 16 мая.

² Частные объявления // Харьковские губернские ведомости. 1899. 25 февр.

³ [Объявления]. [Ежедневные выступления оркестра Пензенского полка в саду Купеческого собрания] // Южный край. 1899. 1 мая.

⁴ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

⁵ [Объявления]. [Некролог Виктора Вячеславовича Маречека] // Южный край. 1899. 23 мая.

⁶ Местная хроника. † В. В. Маречек // Там само.

⁷ Театр и музыка. [Зимние увеселения в Военном собрании] // Харьковские губернские ведомости. 1903. 22 дек.

⁸ Topinka E. Čeští vojenští hudebníci v Haliči // Velvyslanectví České republiky v Kyjevě. URL: https://www.mzv.cz/kyev/cz/o_ukrajine/krajane/cesti_vojensti_hudebnici/index.html?fbclid=IwAR0sfd3AkdV8eEQ2TG4KRAKbiCnQGeBojSnjx58uci6DxTVgVQJSE1SSuno (дата звернення: 07.06.2022).

Чи був галицький Маречек родичем харківського, чи просто однофамільцем – невідомо. Не можна упевнено вказати де Ф. (В.) Маречек навчався музики. Проте відомо, що в Празі у 1850–1880-х рр. існував окремий спеціальний навчальний заклад для підготовки саме військових музикантів і капельмейстерів, тож імовірно саме в ньому Ф. (В.) Маречек отримав професійну підготовку. Так, згідно з отриманими Т. Соляник із Дольні-Сливно копіями архівних документів, які надав для можливості прописки в цьому невеликому селищі онук Франчишека Маречека Євген Маречек по поверненні на батьківщину з СРСР вже у 1920-х рр., його дідусь мав посвідчення, видане йому дирекцією Асоціації військово-музичної освіти в Празі, датоване 1 жовтня 1858 р., а також сертифікати від Асоціації церковної музики в Празі, отримані в травні 1871 р.¹ Ймовірно, саме ці документи були надані 1871 р. Ф. Маречеком для влаштування на службу військовим капельмейстером російської армії.

Для характеристики рівня музичної освіти Ф. Маречека звернімося до дипломного дослідження випускника Масариківського університету в Брно Т. Грушки (2010 р.), де надається доволі детальний опис празького навчального закладу з підготовки військових музикантів, у якому, серед інших, навчався Ф. Маречек. Заснована у Празі 1856 р. під егідою Асоціації військово-музичної освіти нотним видавцем і культурно-громадським діячем, випускником Празької консерваторії (1840 р.) Яном Плавісом, «Музична школа Військового товариства» активно функціонувала аж до смерті її очільника в 1880-му. До цієї школи приймали на навчання як здібних до музики чеських хлопців, так і молодих військових музикантів – для вдосконалення здобутих раніше навичок гри у військових оркестрах. Зваживши на те, що на момент відкриття школи Ф. Маречеку було 22 роки, він, безумовно, на час вступу до неї належав до другої категорії учнів.

У школі не було суворо обмеженого періоду навчання: він залежав від рівня попередньої підготовки вступника, а також здібностей конкретного учня. Зазвичай термін становив один-два роки. У школі викладали не лише гру на якомусь духовому інструменті, а й основи теорії музики та, ймовірно, навички оркестрування і керівництва оркестром. Велику увагу приділяли оркестровому виконавству.

Тож учнівський духовий колектив не раз виступав на різних міських творчих заходах. Навчання було безкоштовним. Викладачам – членам празьких театральних оркестрів, переважно з консерваторською освітою, виплачували гроші з фонду Асоціації². Детальніше про діяльність школи та інших музичних навчальних закладів Чехії ХІХ ст., котрі виховували військових музикантів і капельмейстерів, як і внесок тих музикантів у розвиток музичної культури цієї країни, йдеться, зокрема, в збірці наукових статей із цієї проблематики, виданої в Празі 2007 р.³

Сертифікати, отримані Ф. Маречеком від Асоціації церковної музики в Празі, що видавалися після закінчення Празької органної школи, в якій ґрунтовно викладалися гра на органі, церковна поліфонія та основи композиції, через тринадцять років після закінчення «Музичної школи Військового товариства», свідчать про прагнення музиканта вдосконалити і суттєво розширити діапазон знань,

¹ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

² Hruška T. Vojenská hudební škola v Roudnici nad Labem-historie, činnost a význam: Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Brno, 2010 // URL: https://is.muni.cz/th/319826/ff_b/BAKALARSKA_PRACE.txt?fbclid=IwAR3zY5XeODbha914aitjX156CEGFebZAVgKnV37NBTcqiwcvFtik3EKKbvw (datum aplikace: 10.06.2022).

³ Vojenská hudba v kultuře a historii Českých zemí // Sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28–30 dubna 2005 v Praze / Editor Jitka Bajgarová. Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. Praha, 2007. 506 s.

що зайвий раз підкреслює його неабиякий музичний і творчий хист.

Військовий оркестр на чолі з Ф. Маречеком – далеко не єдиний колектив, керований іноземцем (здебільшого то були чехи), що прикрашали побут харків'ян. Так, у 1874 р. в Одесі, Миколаєві та Харкові виступав Австрійський військовий духовий оркестр із Праги з 26-ти висококласних виконавців на чолі з капельмейстером А. Матоушеком, який вразив слухачів м'якістю та співучістю виконання п'єс, а також довершеними інструментами. Його репертуар становили оркестрові епізоди з опер Дж. Россіні, Дж. Верді, Г. Доніцетті, оперет тих часів, а також попури самого А. Матоушека¹. А в 1878 р., під час перебування усього складу 121-го піхотного Пензенського полку в Болгарії, Харків, як і інші міста російської імперії, зокрема Одесу, один за одним відвідали два військових Австро-Угорських оркестри. Переважна більшість їхніх музикантів – чехи, вихованці Празької консерваторії: «Слов'янська Австрійсько-Імператорська артистична капела»² та «Австрійський військовий оркестр із Відня»³. Керівниками цих колективів також були чеські фахівці Ф. Стюраль і Вавржінек (ініціали в друкованих виданнях відсутні). До їхнього репертуару, окрім традиційних інструментальних епізодів з опер та оперет західноєвропейських композиторів (К. М. Вебера, Дж. Россіні та ін.), маршової і танцювальної музики, входили також попури на теми українських народних пісень, що свідчить не лише про бажання капельмейстерів-чехів догодити смакам широкої аудиторії слухачів, а й про зацікавленість фольклором спорідненого слов'янського народу.

Влітку цього ж року два згаданих колективи, які в той час перебували в Харкові, злилися і виступали вже як один, об'єднаний. «Новий австрійський військовий оркестр, як видно, ввібрав до свого складу всі кращі музичні сили першого, колишнього оркестру. Так, у ньому беруть участь відомі харківській публіці кращі солісти колишнього оркестру пп. Панік, Гавель, Ф. і В. Матушеки, а також і багато нових, як, наприклад, Вавржінек, Козлік, Жишеха, Пражак та ін. До цього неможливо також не додати, що і репертуар нового оркестру більш різноманітний, ніж оркестру саду “Шато-де-флер”», – зазначав кореспондент «Харьковских губернских ведомостей»⁴.

У 1884 р. на шпальти газети «Южный край» потрапила така інформація про ще одного військового капельмейстера-чеха: «В “Баварії” [назва саду. – В. Ш.] грає нині військовий оркестр 9-ї артилерійської бригади під керівництвом капельмейстера Й. Черніка. Оркестр зібраний дуже добре, репертуар його різноманітний, інструменти нові, тому цей оркестр слід визнати кращим з усіх військових оркестрів, що зараз грають у Харкові»⁵. У різні роки до початку Першої світової війни в місті виступали військові оркестри під керівництвом чеха О. Ф. Главачека (зокрема, 9-й Київський гусарський полк, що дислокувався в 1866–1875 рр. у Чугуєві), а вже наприкінці 1900-х – оркестр 201-го Лебединського батальйону, який у ті часи розміщувався в Харкові. Цей колектив очолював знов-таки чеський капельмейстер Ф. Кроупа, ймовірний автор (або аранжувальник) одного з найпопулярніших російських військових маршів «Туга за батьківщиною», надрукований видавництвом Н. Маречек у 1904 р. (період російсько-Японської війни).

¹ Часть неофициальная // Харьковские губернские ведомости. 1874. 11 сент.

² Часть неофициальная // Харьковские губернские ведомости. 1878. 25 апр.

³ Часть неофициальная. Местная хроника // Харьковские губернские ведомости. 1878. 29 июня.

⁴ Ъ. Часть неофициальная. Местная хроника. Театральная заметка // Харьковские губернские ведомости. 1878. 7 июля.

⁵ Местная хроника // Южный край. 1884. 15 авг.

Згадка про видавництво Н. Маречек підводить до презентації другої засновниці родини – Надії Вікторівни Маречек (у дівочтві Ченської), яка походила з купецької родини зі Старого Оскола (зараз це місто адміністративно входить до Білгородської області російської федерації). Найімовірніше Франчишек і Надія познайомилися й одружилися саме під час перебування 121-го піхотного Пензенського полку в цьому місті, тобто в 1872 або 1873 р.

Франчишек Войтехович (Віктор В'ячеславович) Маречек з дружиною Надією Вікторівною Маречек (у дівочтві Ченською).

*Світлина з родинного архіву
Т. Є. Соляник*

Успадкований від батьків хист Н. Маречек до комерційної діяльності (а можливо й певний грошовий капітал) та її вірогідна загальна музична обізнаність, помножені на високий професіоналізм Ф. Маречека-музиканта, дали змогу цьому подружжю започаткувати в Харкові власні нотне видавництво і музичний магазин, який знаходився на Московській вулиці у будинку № 18. Сама родина жила практично поруч: на Московській, 21. Зваживши на те, що Ф. Маречек мусив приділяти значний час та енергію капельмейстерській праці з військовим оркестром, можна зробити цілком логічне припущення: провідна роль в організації і подальшому процвітанні родинного музично-видавничого і музично-торговельного бізнесу належала саме Н. Маречек.

Через недостатність оприлюднених розвідок про сім'ю Маречеків та обмежений доступ до газетних та архівних джерел кінця XIX – початку XX ст., у довідковому¹ і наукових² виданнях Надія Маречек помилково презентувалася як чоловік, адже до смерті Ф. (В.) Маречека магазин мав назву голови родини: «Музичний магазин Маречека», пізніше, до березня 1911 р. – «Музичний магазин Н. Маречек» або «Музичний магазин Н. В. Маречек». І лише в Енциклопедії сучасної України³ та Українській музичній енциклопедії⁴ в останнє десятиліття з'явилися статті про представників сім'ї Маречеків, в яких нарешті презентується Надія Маречек – і як власниця нотної та музичної крамниці, і як дружина капельмейстера Маречека.

Перелік музичних творів, виданих Ф. та Н. Маречеками, вельми широкий і різноманітний: лише у фондах Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка зберігається близько 70 примірників музичних п'єс українських,

¹ Українські нотні видання у фонді Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (1864–1923): каталог / Держ. закл. «Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г. Короленка»; уклад. : В. М. Созонова, Н. В. Лубенська. Харків, 2012. 287 с.

² Юферова З. З історії слов'янських музичних зв'язків. Сюїта «Зліт соколів слов'янських» В. І. Сокальського // Українське музикознавство. Вип. 2. Київ, 1967. С. 103–118; Юферова З. Б. Дон-Диез «Южного края»: золотые россыпи композиторского и музыкально-критического наследия Владимира Сокальского: монография / [под науч. ред. Рощенко (Аверьяновой) Е. Г.]. Харьков: С.А.М., 2014. 402 с.

³ Щепакін В. М. Маречеки (родина) : електронний ресурс // Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=65647 (дата звернення: 07.06.2022).

⁴ Щепакін В. Маречек (Маречек) Надія В // Українська музична енциклопедія. Т. 3 / гол. редкол. Г. Скрипник; НАН України; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2011. С. 310.

російських і західноєвропейських композиторів¹ видавництва Н. Маречек або її наступника. Проте, ймовірно, фактично опублікованих видавництвом Ф. та Н. Маречек музичних творів було набагато більше. Серед опусів харківських митців, які видавалися фірмою Н. Маречек, крім згаданої вище «Туги за батьківщиною», назвемо Думку-мазурку для фортепіано «Повій, вітре, на Україну» С. Дрімцова (псевдонім Дрімченко), Вальс для фортепіано «Мої мрії» В. Катанського, симфонічний твір В. Сокальського «Зліт соколів слов'янських», його ж пісню на слова Т. Шевченка «Ой маю, маю» для голосу з фортепіано, Маленьку концертну фантазію для фортепіано на дві українські народні пісні «Ох я нещасний, що маю діяти?» та «Ой послала мене мати зелене жито жати» О. Шульц-Евлера, його ж п'єсу для фортепіано «Біля рідної домівки».

У фондах громадського загальнодоступного музею «Обереги музичної Харківщини», зібраних Ю. Щербініним, є низка великих афіш концертів харківських музикантів і гастролерів, надрукованих фірмою Н. Маречек. Отже, крім популяризації музичних творів композиторів різних країн, видавництво Маречек також сприяло проведенню концертів у місті. А в щорічних звітах Харківського відділення ІРМТ початку 1900-х рр. Н. Маречек значилася серед його членів-відвідувачів. За тими ж джерелами, вона в різні роки дарувала музичному училищу портрет М. Глинки й ноти.

Окрім розповсюдження нот і музично-теоретичної літератури, магазин Ф. Маречека, пізніше Н. Маречек також займався продажем найрізноманітніших музичних інструментів. В архіві Т. Соляник збереглися деякі листи Н. Маречек на фірмових бланках її магазину, зокрема від 1905 р., де записано, що цей магазин є єдиним представником для Харкова роялів і піаніно Придворної фабрики К. М. Шредер у Санкт-Петербурзі, фабрики А. Гранд у Берліні, фабрики Т. Штейнвег у Брауншвейзі та ін. На бланку також читаємо, що в магазині Н. Маречек здійснюється продаж нот, роялів, піаніно, скрипок, гітар, духових інструментів і різних музичних аксесуарів, а також прокат роялів та фортепіано. З численних рекламних публікацій магазину на шпальтах харківської періодики показовою є об'ява, що містилася в газеті «Южный край» протягом листопада–грудня 1903 р.: «Музичний магазин Н. Маречек у Харкові, Московська, 18, пропонує до прийдешніх свят величезний вибір найрізноманітніших інструментів, як-то: Діана, Ірис, Орган Іптона, Піано-мелодико, Концерто народні, Цитри, Поліфони, що грають самі, Симфоніони Сітелла, а також Віденські гармонії, балалайки тощо»². Багато назв у цій рекламі, нині невідомих переважній кількості сучасних споживачів музичної продукції, століття тому майже постійно були на слуху, адже більшість із них означала різновиди механічних музичних інструментів, відомих у Європі ще з XVI ст., масове поширення яких у російській імперії тривало наприкінці XIX – початку XX ст. Ці інструменти використовувалися як для оздоблення громадських закладів, так і практичного вживання – музичних розваг – у трактирах, ресторанах, циркулях, готелях тощо (приводилися в дію поворотом спеціальної рукоятки або вкиданням у відповідний отвір монет).

З кінця XVIII ст. широкого розповсюдження набули механізми, що відтворювали музику програмним пристроєм, який складався із валика з штифтами (голочками) і звукової гребінки. У 1880-ті роки німецький інженер Пауль Лохман із

¹ Українські нотні видання у фонді Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (1864–1923) : каталог / Держ. закл. «Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка» ; уклад.: В. М. Созонова, Н. В. Лубенська. Харків, 2012. 287 с.

² [Объявления] // Южный край. 1903. 18 дек.

Лейпциг запропонував новий звукознімач – металевий диск із зубчиками. Лейпциг тоді був одним із центрів музичної інструментальної майстерності. Саме там з'явилися нові фірми з виробництва дискових машин. Найбільшими були «Поліфонія» і «Симфоніон». Великий вибір таких пристроїв пропонував Торговий Дім Ціммермана в Лейпцигу («Julius Heinrich Zimmerman»): «Стелла», «Піанеллі», «Симфоніон», «Поліфонія», «Фенікс-Інтон», «Оркестр-Фенікс», «Фенікс-Орган», «Герофон», «Оркестр-манофон», «Піано-мелодико», «Концерто-оркестріон», «Еоліан-орган». Як бачимо, чимало різновидів музичних апаратів із цього переліку були представлені в музичному магазині Н. Маречек. Якщо додати той факт, що музична фабрика Ціммермана в Санкт-Петербурзі випускала скрипки, мандоліни, цитри, флейти, корнети, кларнети (перелік, який багато в чому збігається з каталогом інструментів, що продавалися в музичному магазині Н. Маречек), то стають очевидними тісні торговельні контакти Н. Маречек і з цією відомою в усій Європі фірмою.

Прізвище Маречек фігурує практично в усіх харківських афішах 1900-х років, адже саме її музичний магазин продавав квитки на концерти, що відбувалися в місті, й надавав гастролерам в оренду на вибір концертні роялі для виступів. У 1909 р. газета

Родина Маречеків (друга половина 1890-х рр.):

Верхній ряд (зліва направо): старша донька Тетяна,

Надія Вікторівна Ченська-Маречек, Франчишек

Войтехович (Віктор В'ячеславович) Маречек,

старший син Володимир, молодша донька Анастасія;

Нижній ряд: молодший син Протас, середній син

Петро, середня донька Віра.

Світлина з родинного архіву Т. Є. Соляник.

«Южный край» зазначала, що влаштування переважної більшості імпрез у Харкові зосереджене в одних руках: місцевої музичної фірми Н. Маречек¹. Отже, і сама Н. Маречек, а можливо й інші члени цієї родини, мали змогу безпосередньо спілкуватися не лише з місцевою музичною елітою, а й із яскравими представниками усього музичного світу того часу, які приїздили з концертами до Харкова: клавесиністкою В. Ландовською, піаністами Й. Гофманом, Л. Годовським, скрипалем Л. Ауером, кантором Варшавської синагоги Г. Сиротою, членами французького ансамблю старовинної музики, французького тріо (Ж. Тібо – П. Казальс – А. Корто), «Шевчик-квартету», виконавицею циганських романсів А. Вальцевою, численними

іншими видатними музикантами.

У лютому 1911 р. власність магазину і нотного видавництва перейшла до Є. В. Горбунова і відтоді фірма отримала назву «Торговий дім Є. В. Горбунова і Ко, Музичний магазин колишній Н. Маречек». Імовірно ця зміна була пов'язана з відходом Н. Маречек від справ: її хворобою або смертю. Принаймні після березня 1911 р. ім'я Н. Маречек у жодному зі знайдених нами документів не фігурує. Підтвердженням кончини Н. Маречек між 1911 і 1914 рр. є й сповіщення про смерть у

¹ Сокальський В. В. Музыкальные заметки // Южный край. 1909. 10 февр. [Подп.: Дон-Диез].

січні 1914 р. Володимира Маречека – одного з синів подружжя В. та Н. Маречеків (про нього йтиметься нижче). У некролозі, серед іншого, є такі рядки: «Дружина, діти, брати і сестри сповіщають рідних и знайомих про смерть Володимира Вікторовича Маречек, яка трапилася 29 січня»¹. Якби на той час Н. Маречек була ще жива, то, безсумнівно, перелік тих, хто сповіщав про смерть Володимира, починався би саме з неї – його матері.

*Володимир Вікторович Маречек
(07.07.1876 – 29.01.1914)*

*Світлина з родинного архіву
Т. Є. Соляник*

Старший із шести дітей (трьох синів і трьох дочок) Ф. (В.) та Н. Маречеків Володимир Вікторович (07.07.1876–29.01.1914) був вихованцем Першої чоловічої гімназії, повний курс якої закінчив у 1896 р., та юридичного факультету Харківського університету. У «Біографічному словнику колишніх вихованців Першої Харківської гімназії...» про Володимира Маречека надано таку інформацію: «...добрий музикант і композитор»². За роки навчання в університеті В. Маречек проявив себе і як музикант-піаніст, учасник мистецьких заходів у місті. Так, у грудні 1897 р. газета «Южный край» писала про концерт, улаштований в лікарні доктора І. Платонова для душевно і нервово хворих, у якому вокальні номери чергувалися з інструментальними й літературними, «...інструментальні номери виконувалися: на роялі – студентом Маречек, на скрипці – п. Домрачовим і на віолончелі – п. П-к»³. На жаль, у кореспонденції немає програми вечора, але, зваживши на те, що він тривав, як зазначено в дописі, від шостої до чверті на десяту годину вечора лише з однією перервою, логічно припустити, що Володимир Маречек зіграв чимало сольних та ансамблевих творів.

У 1904 р. газета «Южный край» розмістила матеріал про публічні іспити учнів музичних курсів Л. Карпової, розташованих на вул. Конторській, 76, що відбулися 15 травня, де, зокрема, зазначалося: «Учень пані Карпової п. Маречек (який закінчив Харківський університет) – є абсолютно закінченим і обдарованим піаністом і також з успіхом дає уроки»⁴.

У другому півріччі 1901/1902 навчального року Володимир Маречек, за звітом Харківського відділення ІРМТ, навчався також і в музичному училищі в класі теорії музики⁵.

Згідно з документами домашнього архіву Т. Соляник, Володимир Маречек мав австрійське підданство, був православного віросповідання, одружився з Євгенією Михайлівною фон Сізінг, яка також мала хист до музики (навчалася співу в

¹ [Объявления] // Южный край. 1914. 30 янв.

² Биографический словарь бывших питомцев Первой Харьковской гимназии за истекшее столетие. 1805–1905 / сост. Н. А. Чеканов. Харьков : «Русская Типо-Литография», 1905. VI. (2). С. 211.

³ Местная хроника. Литературно-музыкальный вечер в лечебнице д-ра И. Я. Платонова // Южный край. 1997. 9 дек.

⁴ Театр, музыка // Южный край. 1904. 17 мая.

⁵ Отчет Харьковского отделения Императорского русского музыкального общества за 1901–1902 год. Харьков : Издание Харьковского губернского правления, 1902. С. 13.

Харківському музичному училищі у 1899/1900 навчальному році). Від цього шлюбу народилися син Євген і донька Галина, які згодом стали піаністами. Російське громадянство Володимир, як стверджує Т. Соляник, прийняв лише по закінченні університету¹.

Як відомо з некрологів на смерть Володимира Вікторовича Маречека, поміщених у газетах «Южный край»², після навчання в університеті він працював в одному з місцевих банків, а пізніше обійняв посаду старшого бухгалтера служби тяги Південної залізниці. Особливе значення має останнє речення з некролога в «Харьковских ведомостях»: «У Харкові В. В. відомий разом із цим, як досвідчений викладач музики»³. Отже, батьківські гени безсумнівно передалися старшому синові, для якого, окрім офіційної роботи, мало неабияке значення захоплення музикою: вочевидь Володимир мав приватну музично-викладацьку практику і його поважали в місті як фахівця у цій сфері.

Знаюю у Харкові музиканткою – піаністкою і педагогом – стала й одна з дочок (середня) Франчишека і Надії Маречеків Віра (188?–1951). Її чоловіком був віолончеліст – концертний виконавець, диригент і педагог, професор Яків Абрамович Розенштейн, який працював на посадах декана інструментального факультету Харківських державних вищих музично-драматичних курсів, що містилися на вул. Пушкінській, 66 (1925 р.), управляючого цими ж курсами (з 1926 р.), водночас ведучи там класи віолончелі й камерного ансамблю. У 1929-му обіймав посаду проректора з навчальної частини Харківського музично-драматичного інституту, котрий у ті часи розташовувався в будинку колишнього музичного училища на вул. Свердлова, 30 (у минулому Катеринославська, нині – Полтавський шлях), і вів у цьому закладі класи віолончелі, камерного ансамблю, техніки диригування та оркестру, а з 1930 р. був ректором.

У 1920–1930-х рр. Віра Вікторівна Маречек-Розенштейн викладала гру на фортепіано на Харківських державних вищих музично-драматичних курсах (з середини 1925-х рр.), у Харківському музично-драматичному інституті (з 1929 р.)⁴.

Із музикою було пов'язане й життя середнього з синів Франчишека та Надії Маречеків – Петра. Він був, за твердженням Т. Соляник, червонодеревником,

*Подружжя Маречек-Розенштейн:
Віра Вікторівна та Яків
Абрамович, 1930-ті роки.*

*Світлина з родинного архіву
Т. Є. Соляник*

¹ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

² [Объявления] // Южный край. 1914. 30 янв.; Местная хроника. В. В. Маречек. [Некролог] // Южный край. 1914. 30 янв.

³ В. В. Маречек [Некролог] // Харьковские ведомости. 1914. 30 янв.

⁴ Московкин В. К истории харьковского музыкального и драматического образования. Опыт систематического исследования (1910–1940 гг.): электронный ресурс // LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 2016. 63 с. URL: http://dSPACE.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/18246/1/Moskovkin_K_istorii.pdf (дата звернення: 03.02.2019).

різьбярем по дереву і, водночас, імовірно маючи абсолютний слух, авторитетним у місті в 1910–1930-х рр. майстром із ремонту й настроювання фортепіано, який утримував власну меблеву та ремонтну майстерню.

Перші об'яви Петра Маречека про надання послуг із ремонту й настроювання роялів і фортепіано з'явилися у пресі навесні 1908 р.¹ У 1920-х рр. Петро працював у музично-промисловому відділі 2-ї Музично-професійної школи, а з 1930-го, з відкриттям Технікуму музичної промисловості, весь штат майстрів цієї реорганізованої школи перейшов до нового навчального закладу. П. Маречек очолив там комісію клавішних інструментів у науково-дослідній лабораторії. У цій комісії на початок 1931 р. налічувалося 8 фортепіанних майстрів, тож П. Маречек, мабуть, вважався серед них найдосвідченішим. Технікум проіснував у Харкові до 1933-го, після чого був переведений до Києва і згодом припинив існування. Проте за три роки функціонування в місті цей заклад встиг здійснити один випуск техніків-конструкторів і техніків-технологів із виробництва музичних інструментів².

*Петро Вікторович Маречек
(1930–1933 рр.)*

Подальша доля Петра Маречека поки що невідома. Цікавими і не з'ясованими у його біографії видаються факт мешкання на початку 1900-х рр. у Петербурзі (чи не у справах музичного магазину матері?), про що свідчить лист Н. Маречек 1903 р. із Петербурга, коли вона гостювала в сина, збережений в родинному архіві Т. Соляник³, а також несподівана ідентифікація Петра наприкінці 1910-х – початку 1920-х рр. як селянина. Сайт авторитетного харківського дослідника історії Слобожанщини А. Парамонова «Откуда родом» надає таку інформацію: «Маречек Петро Вікторович – селянин Роганської волості Харківського повіту. Дружина Єфросинія Іванівна. Син В'ячеслав (24.06.1919 р.н.), хрещений 22 липня у Святодухівській церкві м. Харкова»⁴. Причинами, які змусили П. Маречека і його дружину на певний час переїхати з Харкова до Роганської волості, могли бути національні визвольні змагання в Україні, коли в Харкові не раз змінювалася влада і суспільно-політичний устрій, тож існувала реальна небезпека для життя мешканців.

Ще троє дітей Франчишека і Надії Маречеків – старша донька Тетяна і молодша Анастасія (1883 р. н., прабабуся Т. Соляник), а також молодший син Протас (1885 р.н., інженер-хімік) не обрали в житті музику за професію.

¹ [Объявления] // Южный край. 1908. 8 мая.

² Лошков Ю. І. Творчість В. А. Комаренка і народно-інструментальне виконавство в Слобідській Україні (Перша половина ХХ століття): Дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 – Теорія та історія культури. [Рукопис] / Харківська державна академія культури. Харків, 2000. С. 109–111.

³ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

⁴ Парамонов А. Харьковская губерния. Энциклопедия фамилий : электронный ресурс // Откуда родом. URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/node/25/%D0%BC> (дата звернення: 10.06.2022).

Із онуків Франчишека і Надії Маречеків професійними музикантами стали діти старшого сина Володимира – Євген і Галина. Чудово грала на фортепіано і донька молодшої з сестер, Анастасії Маречек, Олена Миколаївна Красовська, вихованка харківської жіночої гімназії сестер Олени й Ольги Покровських (1914–1920), яка з 1922 р. навчалася в Харківському медичному інституті. Попри те, що О. Красовська не стала професіоналкою, її піаністичний рівень, як для пересічної аматорки, був вельми високим: вона блискуче грала і виконувала з листа дуже складні твори. Про це побічно свідчать величезна нотна бібліотека, зібрана нею, що нині зберігається в Одесі у родинному архіві її доньки, Ірини Антонівни Суркової (у дівочтві Соколової), матері Т. Соляник, і спогади цих жінок про захоплення їхньої матері й бабусі грою на фортепіано, яке супроводжувало її протягом усього життя (1904–8.03.1975).

Відомо також, що музики в Харкові навчався і чоловік О. Красовської, дідусь Т. Соляник Антон Васильович Соколов. У сімейному архіві є свідоцтво початку 1920-х рр., видане Антону Соколову, в якому зазначено, що він є учнем «Музичної школи 1-го колективу Педагогів». Цей навчальний заклад, за твердженням Ю. Щербініна, передував заснуванню 1-ї Державної музпрофшколи (нині Дитячої музичної школи № 1 імені Л. Бетховена), котра містилася на вул. К. Лібкнехта (нині Сумській), 34, ініційованому майбутнім директором цієї школи, досвідченим піаністом-педагогом Миколою Олексійовичем Хлебниковим¹.

Подібну характеристику високого рівня піаністичної майстерності своєї матері, подруги О. Красовської по навчанню у жіночій гімназії сестер Покровських, надала в усних спогадах професорка кафедри струнних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, кандидатка мистецтвознавства, відома віолончелістка О. Щелкановцева. Вочевидь у приватному навчальному закладі сестер Покровських, як, власне, в більшості харківських жіночих гімназій, викладання музики і гри на музичних інструментах, зокрема на фортепіано, було організовано відповідним чином. На жаль, документальних підтверджень цього факту, на відміну від наявності в місцевій періодиці інформації про викладання музики в деяких інших харківських жіночих гімназіях другої половини XIX – початку XX ст. (Д. Оболенської, К. Філіпс, К. Драшковської та ін.), поки не виявлено.

За припущенням Т. Соляник, О. Красовська могла, водночас із медичною, здобувати в Харкові й музичну освіту. Однак втрачені під час Другої світової війни консерваторські архіви залишають цю тезу лише гіпотезою.

А от в архівах онуки Галини Маречек Ольги, яка нині мешкає у Південній Кореї, зберігся диплом про закінчення Галиною Маречек-Петровою, котра народилася 24 лютого 1903 р., Харківського музично-драматичного інституту в червні 1930-го. У цьому навчальному закладі вона навчалася з жовтня 1928 р., пройшла виробничу практику викладача фортепіанної гри в дитячій музичній студії при інституті, зіграла «концертну фортепіанну програму з оцінкою “Дуже добре” і отримала кваліфікацію “Викладач фортепіанної гри”». Як свідчить диплом, Г. Маречек у час завершення навчання вже була одружена з Володимиром Дмитровичем Петровим – відомим у Харкові в 1920–1930-х рр. піаністом і педагогом, учнем засновника радянської харківської фортепіанної школи П. Луценка, який, у свою чергу, був представником школи одного з найкращих харківських піаністів-педагогів кінця XIX – початку XX ст., яскравого концертного виконавця і композитора А. Шульца-Евлера.

---

¹ Московкин В. К истории харьковского музыкального и драматического образования. Опыт систематического исследования (1910–1940 гг.): электронный ресурс // LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 2016. 63с. URL: http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/18246/1/Moskovkin_K_istorii.pdf (дата звернення: 03.02.2019).

Даних про педагогічну або виконавську діяльність Г. Маречек по закінченні Музично-драматичного інституту не виявлено: вочевидь молода жінка займалася вихованням сина. Проте є свідчення про педагогічну діяльність її чоловіка. В. Петров у 1925–1926 рр. викладав гру на фортепіано на Харківських державних вищих музично-драматичних курсах, а з 1929-го вже входив до штату Харківського музично-драматичного інституту, ведучи спочатку клас обов'язкового, а згодом спеціального фортепіано¹.

Семен Семенович Богатирьов зі своїми студентами (1929 або 1930 рік). У центрі світлини – Галина Володимирівна Маречек-Петрова (24.02.1903 – 1938), праворуч від неї – її подруга Антоніна Павлівна Лаврова-Щербініна, мати засновника загальнодоступного громадського музею «Обереги музичної Харківщини» Ю. Л. Щербініна.

Світлина з родинного архіву Ю. Л. Щербініна

У музеї «Обереги музичної Харківщини» зберігається раритетна світлина кінця 1920-х рр., на якій зображений відомий музикознавець, педагог і композитор, майбутній професор і ректор (у травні – жовтні 1941 р.) Харківської консерваторії, а тоді професор і керівник відділення теорії і композиції Харківського музично-драматичного інституту С. Богатирьов зі студентами свого класу: В. Аркіною, О. Адліванкіною, М. Полевським, Г. Маречек, А. Лавровою (у шлюбі Щербініною) – матір'ю Ю. Щербініна, близькою подругою Г. Маречек, і М. Ітигіною. Це ж фото міститься і в українській Вікіпедії у статті про С. Богатирьова². Відзначимо, що педагогом по фортепіано А. Лаврової-Щербініної, за твердженням Ю. Щербініна, був саме В. Петров – чоловік її подруги Г. Маречек. На жаль, здібна піаністка

Г. Маречек раптово померла 1938-го у віці 35 років від серцевого нападу. Син Г. Маречек і В. Петрова не продовжив династію батьків, а працював у космічній галузі³.

За результатами наполегливих пошуків Т. Соляник з'ясовано, що старший брат Галини Євген Володимирович Маречек (20.10.1898 – 22.05.1979) навчався у Харкові гри на фортепіано приватно у видатного харківського піаніста і композитора польського походження, випускника Лейпцизької консерваторії по класу учня Ф. Ліста А. Рейзенауера, колишнього викладача консерваторії Клінворта-Шарвенки в Берліні (1904–1914) Сергія Едуардовича Борткевича до його еміграції у 1920 р. Інтернет-листування Т. Соляник з одним із учнів Є. Маречека у Празькій консерваторії, сучасним відомим чеським органістом Яном Горою, а також відповіді з

¹ Московкин В. К истории харьковского музыкального и драматического образования. Опыт систематического исследования (1910–1940 гг.): электронный ресурс // LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 2016. 63с. URL: http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/18246/1/Moskovkin_K_istorii.pdf (дата звернення: 03.02.2019).

² Богатирьов Семен Семенович: электронный ресурс // Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 10.06.2022).

³ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

Празької консерваторії за її запитами до архівів цього закладу, дозволили пунктирно реконструювати чеський період життя і викладацької діяльності цього колишнього харків'янина.

*Євген Володимирович Маречек
(20.10.1898 – 22.05.1979 рр.)*

*Світлина надіслана Т. Є. Соляник
Яном Горою – колишнім учнем
Є. Маречека*

Отже, за підсумками відповідей із Чехії, Є. Маречек навчався в Харкові у гімназії (училищі? – В. Щ.), у 1920–1924 рр. – у Харківському музичному інституті. У 1925 р. 27-річному Євгенові Маречеку вдалося виїхати з СРСР до Чехії (ймовірно, за дозволом А. Луначарського на навчання за кордоном радянським студентам іноземного походження). Він продовжив музичну освіту в Празькій консерваторії (1925–1929) у видатного чеського педагога і методиста, професора Вілема Курца, який за період 20-річної (1899–1919) плідної праці у Львові, а потім роботи в Празькій консерваторії став учителем низки відомих галицьких музикантів – піаністів і композиторів: М. Колесси, Р. Савицького, В. Барвінського, Д. Задора, Т. Шухевич, Н. Нижанківського та ін. За відповідями з чеських архівів, які надійшли Т. Соляник, Є. Маречек по рееміграції на батьківщину оселився саме в Дольні-Сливно – там,

звідки був родом його дідусь, «довів <...> свою причетність до нього, зареєструвався там, та потім вже писав місце проживання саме це, вчився на дотації від держави та значився чехом, розмовляв чеською»¹. Тож знання чеської мови в цій родині передавалося від дідуся принаймні двом наступним поколінням.

У 1929–1933 рр. Є. Маречек завершував музичну освіту в Школі вищої майстерності Празької консерваторії у класі відомого піаніста, засновника «Чеського тріо», автора праць із теорії та історії музики, музичного письменника, професора Карела Гофмейстера, отримавши диплом про здобуття магістерського рівня від 28 червня 1933 р. Упродовж 1933–1939 рр. піаніст займався приватною педагогічною і концертною діяльністю, а в Празькій консерваторії почав викладати 23 жовтня 1939-го на посаді вихователя (репетитора). З 1 березня 1944 р. Є. Маречек був переведений на посаду викладача (за контрактом), після виокремлення у 1945 р. Академії виконавських мистецтв як вищого навчального закладу від Празької консерваторії, яка з того часу готує фахівців із середньою спеціальною освітою, Є. Маречек із 1 січня 1948-го обіймав посаду професора консерваторії, у 1946–1948 рр. керував фортепіанною виконавською практикою. Як професор Празької консерваторії Є. Маречек працював до виходу на пенсію в липні 1961-го, проте в 1966–1969 рр. повертався до роботи в консерваторії вже як педагог-консультант.

Із чеських джерел також відомо, що в 1945–1949 рр. Є. Маречек разом з іншими провідними професорами Празької консерваторії – В. Курцом, В. Капралом, Л. Кундерою, Л. Мікелкою, В. Полівкою та ін. – брав участь у редагуванні та виданні 31-го зошита інструментальної музики (інструктивних етюдів, п'єс Р. Шумана, П. Чайковського, творів Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Л. Бетховена, Ф. Шопена та ін.)².

¹ За матеріалами родинного архіву Соляник Т.

² Pašek M. Edice pražské konservatoře : elektronický zdroj // Český hudební slovník osob a institucí. URL: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_print&tmpl=component&id=3798 (дата звернення: 10.06.2022).

У числі його студентів (випускників) були чеські музиканти: хормейстер, піаніст-концертмейстер і клавесиніст Владивій Янковський (1922–2007), диригент Богуміл Берка (1921–2004), хормейстер, диригент, педагог і композитор Ян Касал (1923–2021), диригент і композитор Петро Дубравський (1925–2004), органіст і педагог Ян Гора (нар. 1936) та ін. Таким чином, судячи з подальших сфер музичної діяльності учнів Є. Маречека, можна зробити висновок, що він вів клас саме загального фортепіано для студентів, у яких цей інструмент не був основним. Попри це, згаданий вище Ян Гора називає ім'я педагога з фортепіано Є. Маречека в переліку своїх найкращих консерваторських учителів: поряд з органістом Яном Бедржихом Крайсом і теоретиком, композитором Зденеком Хулою¹.

За свідченням того ж Я. Гори, Є. Маречек одружився із давнішньою чеською знайомою Марією Матейковою (1922 р. н.), учителькою молодшої школи, лише 1958-го – у 60-річному віці. Його дружина померла раніше за нього. Дітей у шлюбі не було.

Як бачимо, через понад пів століття після від'їзду Франчишека Маречека з Чехії, один із його онуків повернувся на історичну батьківщину, де виховав чимало відомих музикантів другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Нині численні нащадки Франчишека і Надії Маречеків мешкають у Харкові (селище Наукове), Одесі, Москві, Південній Кореї, Фінляндії. Можливо з часом хтось із них продовжить музичну справу предків.

Висновки.

Спроба реконструкції фрагментів біографій і висвітлення різнопланової музичної діяльності трьох поколінь харківської чесько-російської родини Маречеків підтверджує вагомість внеску багатьох її представників у розвиток музичного життя одного з найбільших українських культурних центрів. Харків став для них батьківщиною, місто дало їм родинну спадковість у виборі професії, властиву багатьом музичним сім'ям різних національностей, щире і віддане служіння розвитку різних сфер музичної діяльності (військове оркестрове виконавство, музично-торговельна і музично-видавнича сфери, педагогіка, фортепіанне виконавство, організація ремонту і виготовлення фортепіано тощо).

Виявлення факту плідної багаторічної праці харків'янина за народженням Є. Маречека на посаді професора однієї з найстаріших у Європі Празької консерваторії, а також наявність ряду загадкових і поки не з'ясованих фактів біографій представників цієї родини відкриває перспективу подальшого наукового пошуку в цьому напрямку.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2022 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Абиссинская выставка // Южный край. 1897. 1 дек.
2. Абиссинский военный марш // Южный край. 1897. 8 дек.
3. Биографический словарь бывших питомцев Первой Харьковской гимназии за истекшее столетие. 1805–1905 / сост. Н. А. Чеканов. Харьков : «Русская Типо-Литография», 1905. VI, (2), 441 с.

¹ Kulijevyčová M. Ve světě klaves, pedálů, píšťal a rejstříků – profil varhaníka Jana Hory // Harmonie: klasická hudba, jazz a world music. 5. únor 2008. URL: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/ve-svete-klaves-pedalu-pistal-a-rejstriku-profil-varhanika-jana-hory.html?fbclid=IwAR1bWz1LdDFSqlM2i-JysHu9OrqqjoBN98hyXz75MI0uKWifZ6lm-PwQ> (дата звернення: 10.06.2022).

4. Богатирьев Семен Семенович // Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 10.06.2022).
5. В. В. Маречек. [Некролог] // Харьковские ведомости. 1914. 30 янв.
6. Вести с Юга. Буды Харьковского уезда (Корреспонденция «Южного края») // Южный край. 1899. 16 мая.
7. Войников И. История на българските държавни символи 2009 г. Част трета. Българският Химн : електронен ресурс // URL: <http://ru.convdocs.org/docs/index-248626.html?page=18> (дата звернення: 07.06.2022).
8. Гулинская З. К. Бедржих Сметана. Москва : Музыка, 1968. 192 с.
9. Левченко А. Как харьковчане с турками сражались // Вечерний Харьков. 2007. 12 марта.
10. Лошков Ю. І. Творчість В. А. Комаренка і народно-інструментальне виконавство в Слобідській Україні (Перша половина ХХ століття): Дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 – теорія та історія культури. [Рукопис] / Харківська державна академія культури. Харків, 2000. 205 с.
11. Матеріали родинного архіву Т. Соляник.
12. Местная хроника. † В. В. Маречек // Южный Край. 1899. 23 мая.
13. Местная хроника. В. В. Маречек. [Некролог] // Южный край. 1914. 30 янв.
14. Местная хроника. Литературно-музыкальный вечер в лечебнице д-ра И. Я. Платонова // Южный край. 1897. 9 дек.
15. Местная хроника. Струнный оркестр // Южный край. 1901. 25 янв.
16. Местная хроника // Южный край. 1881. 18 авг.
17. Местная хроника // Южный край. 1882. 18 июля.
18. Местная хроника // Южный край. 1884. 15 авг.
19. Московкин В. К истории харьковского музыкального и драматического образования. Опыт систематического исследования (1910–1940 гг.): электронный ресурс // LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 2016. 63 с. // URL: http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/18246/1/Moskovkin_K_istorii.pdf (дата звернення: 03.02.2019).
20. Музыкантские ученики // Южный край. 1897. 15 февр.
21. [Объявления]. [Ежедневные выступления оркестра Пензенского полка в саду Купеческого собрания] // Южный край. 1899. 1 мая.
22. [Объявления]. [Некролог Виктора Вячеславовича Маречека] // Южный край. 1899. 23 мая.
23. [Объявления] // Харьковские губернские ведомости. 1882. 22 янв.
24. [Объявления] // Южный край. 1903. 18 дек.
25. [Объявления] // Южный край. 1908. 8 мая.
26. [Объявления] // Южный край. 1914. 30 янв.
27. Объявления // Южный край. 1896. 1 февр.
28. Отчет Харьковского отделения ИРМТ за 1901–1902 год. Харьков : Издание Харьковского губернского правления, 1902. 95 с.
29. Парамонов А. Харьковская губерния. Энциклопедия фамилий : электронный ресурс // Откуда родом. URL: <http://www.otkudagodom.ua/ru/node/25/%D0%BC> (дата звернення: 10.06.2022).
30. Руденко В. И. Вячеслав Иванович Сук : популярная монография. Москва : Музыка, 1984. 256 с.
31. Сокальский В. В. Музыкальные заметки // Южный край. 1909. 10 февр. [подп. Дон-Диез].
32. Соляник Т. Е. Франтишек Войцехович Маречек. [Рукопись]. Одесса, 2015. 6 с.
33. Театр и музыка. [Зимние увеселения в Военном собрании] // Харьковские губернские ведомости. 1903. 22 дек.
34. Театр и музыка // Южный край. 1904. 17 мая.
35. Тутунов В. И. 250 лет военно-оркестровой службы в России (краткий исторический очерк) : электронный ресурс // Международная военно-историческая ассоциация. URL: <http://www.imha.ru/1144538194-voenno-orkestrovaya-sluzhba-v-rossii.html#.XkFtEjIzbbg> (дата звернення: 10.08.2019).

36. Українські нотні видання у фонді Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (1864–1923) : каталог / уклад.: В. М. Созонова, Н. В. Лубенська. Харків, 2012. 287 с.
37. Хроника // Харьковские губернские ведомости. 1889. 28 апр.
38. Частные объявления // Харьковские губернские ведомости. 1899. 25 февр.
39. Часть неофициальная. [О выступлении оркестра 121 пехотного Пензенского полка под руководством Ф. Маречека] // Харьковские губернские ведомости. 1876. 5 сент.
40. Часть неофициальная. Местная хроника // Харьковские губернские ведомости. 1878. 29 июня.
41. Часть неофициальная // Харьковские губернские ведомости. 1874. 11 сент.
42. Часть неофициальная // Харьковские губернские ведомости. 1878. 25 апр.
43. Часть неофициальная. Хроника // Харьковские губернские ведомости. 1882. 8 апр.
44. Чеські музиканти в Україні: біобібліографічний словник / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури; уклад. В. М. Щепакін. Харків : ХДАК, 2005. 248 с.
45. Шенк В. К. Гренадерские и Пехотные полки. 121-й Пехотный Пензенский Генерал-Фельдмаршала Графа Милютин полк : справочная книжка Императорской Главной квартиры. 1909 г. : электронный ресурс // Военная энциклопедия Сытина. Т. 18. DOI: <http://www.imha.ru/1144528148-pexotnyj-121-go-penzenskij-general-feldmarshala.html#.XjsVLDIzbbh> (дата звернення: 10.08.2019).
46. Школьный праздник древонасаждения // Южный край. 1898. 17 апр.
47. Щепакін В. М. Діяльність чеських військових капельмейстерів в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. // Культура України. Мистецтвознавство. Харків, 2001. Вип. 8. С. 198–205.
48. Щепакін В. М. Маречеки (родина) : електронний ресурс // Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=65647 (дата звернення: 07.06.2022).
49. Щепакін В. М. Музична культура Сходу і Півдня України другої половини XIX – початку XX століть: європейські виміри : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2017. 479 с.
50. Щепакін В. Маречек (Mareček) Надія В. Українська музична енциклопедія. Т. 3 / гол. редкол. Г. Скрипник; НАН України; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2011. С. 310.
51. Б. Часть неофициальная. Местная хроника. Театральная заметка // Харьковские губернские ведомости. 1878. 7 июля.
52. Юферова З. Б. Дон-Диез «Южного края»: золотые россыпи композиторского и музыкально-критического наследия Владимира Сокальского : монография / [под науч. ред. Рощенко (Аверьяновой) Е. Г.] Харьков: С.А.М., 2014. 402 с.
53. Юферова З. З історії слов'янських музичних зв'язків. Сюїта «Зліт соколів слов'янських» В. І. Сокальського // Українське музикознавство. Вип. 2. Київ, 1967. С. 103–118.
54. Hruška T. Vojenská hudební škola v Roudnici nad Labem-historie, činnost a význam: Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Brno, 2010 // URL: https://is.muni.cz/th/319826/ff_b/BAKALARSKA_PRACE.txt?fbclid=IwAR3zY5XeODbha914aitjXI56CEGFeBzAVgKnV37NBTcqiwcVFtik3EKKbvw (дата звернення: 10.06.2022).
55. Kulijevyčová M. Ve světě kláves, pedálů, píšťal a rejstříků – profil varhaníka Jana Hory // Harmonie: klasická hudba, jazz a world music. 5. únor 2008. URL: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/ve-svete-klaves-pedalu-pistal-a-rejstriku-profil-varhanika-jana-hory.html?fbclid=IwAR1bWz1LdDFSqlM2i-JysHu9OpqqjoBN98hyXz75MI0uKW90ifZ6lm-PwQ> (дата звернення: 10.06.2022).
56. Pašek M. Edice pražské konservatoře // Český hudební slovník osob a institucí. URL: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_print&tmpl=component&id=3798 (дата звернення: 10.06.2022).
57. Shchepakin V. Kharkiv musicians the Marecheks: ancestry – findings – new riddles // Musical art: historical and theoretical discourse : collective monograph / I. Konovalova, I. Polskaya, O. Roshchenko, etc. Lviv; Toruń : Liha-Pres, 2020. P. 82–103.
58. Topinka E. Čeští vojenští hudebníci v Haliči // Velvyslanectví České republiky v Kyjevě. URL: https://www.mzv.cz/kyjev/cz/o_ukrajine/krajane/cesti_vojensti_hudebnici/index.html?fbclid=IwAR0sfd3AkdV8eEQ2TG4KRAKbiCnQGeBojSnjx58uci6DxTVgVQJSE1SSuno (дата звернення: 07.06.2022).
59. Vojenská hudba v kultuře a historii Českých zemí // Sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.–30. dubna 2005 v Praze / Editor Jitka Bajgarová. Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. Praha, 2007. 506 s.

REFERENCES

1. Abyssinian Exhibition [Abissinskaya vystavka] (1897). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. December 1 [in Russian].
2. Abyssinian military march [Abissinskii voennyi marsh] (1897). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. December 8 [in Russian].
3. Chekanov, N. (ed.) (1905). Biographical dictionary of former pupils of the First Kharkov gymnasium over the past century. 1805–1905 [Biograficheskii slovar' byvshikh pitomtsev Pervoi Khar'kovskoi gimnazii za istekshee stoletie. 1805–1905]. Kharkov: «Russian Type-Lithography». VI, (2), 441 p. [in Russian].
4. Bogatyrev Semyon Semenovich [Bogatir'ov Semen Semenovich]. In: *Vikipediya [Vikipediya]*. Available at: URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (accessing: 10.06.2022) [in Ukrainian].
5. Marechek, V. [Obituary] [Marechek, V. [Nekrolog]] (1914). In: *Kharkov News [Kharkovskiye vedomosti]*. January 30 [in Russian].
6. News from the South. Budy of the Kharkov district (Correspondence of the "Southern edge") [Vesti s Yuga. Budy Khar'kovskogo uezda (Korrespondentsiya «Yuzhnogo kraja»)] (1899). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. May 16 [in Russian].
7. Voinikov, I. (2009). History of the Bulgarian state symbols. Part three. The Bulgarian Anthem [Istoriya na blgarskite drzhavni simvoli 2009 g. Chast treta. Blgarskiyat Khimn]. Available at: URL: <http://ru.convdocs.org/docs/index-248626.html?page=18> (accessing: 07.06.2022) [in Bulgarian].
8. Gulinskaya, Z. (1968). *Bedrzhik Smetana*. Moskva: Muzyka, 192 p. [in Russian].
9. Levchenko, A. (2007). How Kharkiv citizens fought with the Turks. [Kak kharkovchane s turkami srazhalis]. In: *Evening Kharkov [Vechernii Khar'kov]*. March 12 [in Russian].
10. Loshkov, Iu. (2000). Creativity of VA Komarenko and folk-instrumental performance in Slobidska Ukraine (First half of the XX century) [Tvorchist V. A. Komarenka i narodno-instrumentalne vykonavstvo v Slobidskii Ukraini (Persha polovyna XX stolittia)]: Manuscript of Dissertation work for gaining the degree of the Candidate of Art Criticism by specialty. Teory and History of Culture. Kharkiv State Academy of Culture. Kharkiv, 205 p. [in Ukrainian].
11. Local chronicle. † Marechek, V. [Mestnaya khronika. † Marechek, V.]. (1899). In: *Southern Edge [Yuzhnyi Krai]*. May 23 [in Russian].
12. Local chronicle. Marechek, V. [Obituary] [Mestnaya khronika. V. V. Marechek. [Nekrolog]]. (1914). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. January 30 [in Russian].
13. Local chronicle. Literary and musical evening in the hospital of Dr. I. Ya. Platonov [Mestnaya khronika. Literaturno-muzykal'nyi vecher v lechebnitse d-ra I. Ya. Platonova]. (1897). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. December 9. [in Russian].
14. Local chronicle. String orchestra [Mestnaya hronika. Strunnyj orkestr] (1901). In: *Southern edge [Yuzhnyj kraj]*. January 25 [in Russian].
15. Local chronicle [Mestnaya hronika]. (1881). In: *Southern edge [Yuzhnyj kraj]*. August 18 [in Russian].
16. Local chronicle [Mestnaya khronika] (1882). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. July 18 [in Russian].
17. Local chronicle [Mestnaya khronika] (1884). In: *Southern Edge [Yuzhnyi Krai]*. August 15 [in Russian].
18. Materials of the family archive of T. Solyanyk.
19. Moskovkin, V. (2016). To the history of Kharkov musical and dramatic education. The experience of systematic research (1910–1940 gg.) [K istorii kharkovskogo muzykal'nogo i dramaticheskogo obrazovaniya. Opyt sistematicheskogo issledovaniya (1910–1940)]. LAP LAMBERT Academic Publishing RU, 63 p. Available at: URL: http://dspace.bsu.edu.ru/bitstream/123456789/18246/1/Moskovkin_K_istorii.pdf (accessing: 03.02.2019) [in Russian].
20. Music pupils [Muzykantskie ucheniki] (1897). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. February 15 [in Russian].

21. [Ads]. [Daily performances by the orchestra of the Penza regiment in the garden of the Merchant Assembly] [[Ob"yavleniya]. [Ezhednevnye vystupleniya orkestra Penzenskogo polka v sadu Kupecheskogo sobraniya]] (1899). In: *Southern Edge [Yuzhnyi Krai]*. May 1 [in Russian].
22. [Ads] [[Ob"yavleniya]]. [Obituary of Viktor Vyacheslavovich Marechek] [[Nekrolog Viktora Vyacheslavovicha Marecheka]] (1899). In: *Southern Edge [Yuzhnyi Krai]*. May 23 [in Russian].
23. [Ads] [[Ob"yavleniya]] (1882). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. January 22 [in Russian].
24. [Ads] [[Ob"yavleniya]] (1903). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. December 18 [in Russian].
25. [Ads] [[Ob"yavleniya]] (1908). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. May 8 [in Russian].
26. [Ads] [[Ob"yavleniya]] (1914). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. January 30 [in Russian].
27. [Ads] [[Ob"yavleniya]] (1896). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. February 1 [in Russian].
28. Report of the Kharkov branch of the Imperial Russian Musical Society for 1901–1902 [Otchet Khar'kovskogo otdeleniya Imperatorskogo Russkogo muzykal'nogo obshchestva za 1901–1902 god] (1902). Kharkov: Edition of the Kharkov provincial government, 95 p. [in Russian].
29. Paramonov, A. Kharkov province. Encyclopedia of surnames [Khar'kovskaya guberniya. Entsiklopediya familii]. In: *Where do you come from [Otkuda rodom]*. Available at: URL: <http://www.otkudarodom.ua/ru/node/25/%D0%BC> (accessing: 10.06.2022) [in Russian].
30. Rudenko, V. (1984). Vyacheslav Ivanovich Suk: Popular monograph [Vyacheslav Ivanovich Suk : Popul. Monogr.]. Moscow: Muzyka, 256 p. [in Russian].
31. Sokal'skii, V. [Signature Don-Diez] (1909). Music notes [Muzykal'nye zametki]. *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. February 10 [in Russian].
32. Solyanik, T. (2015). Frantisek Voytsevoikhvych Marechek. [Manuscript] [Frantishek Voitsekhovich Marechek. [Rukopis']]. Odessa, 6 p. [in Russian].
33. Theater and music. [Winter entertainment in the Military Assembly] [Teatr i muzyka. [Zimnie uveseleniya v Voennom sobranii]]. (1903). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. December 22 [in Russian].
34. Theater and music [Teatr i muzyka]. (1904). In: *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. May 17 [in Russian].
35. Tutunov, V. 250 years of military orchestra service in Russia (a brief historical essay) [250 let voenno-orkestrovoi sluzhby v Rossii (kratkii istoricheskii ocherk)]. In: *International Military Historical Association [Mezhdunarodnaya voenno-istoricheskaya assotsiatsiya]* Available at: URL: <http://www.imha.ru/1144538194-voenno-orkestrvaya-sluzhba-v-rossii.html#.XkFtEjIzbbg> (accessing: 10.08.2019) [in Russian].
36. Sozonova, V., Lubenska, N. (eds.) (2012). Ukrainian musical editions in the fund of the Kharkiv State Scientific Library named after VG Korolenko (1864–1923) catalog [Ukrainski notni vydannia u fondi Kharkivskoi derzhavnoi naukovoï biblioteki im. V. H. Korolenka (1864–1923): kataloh:]. Kharkiv, 287 p. [in Ukrainian].
37. Chronicle [Khronika] (1889). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. April 28 [in Russian].
38. Private ads [Chastnyye obyavleniya] (1899). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. February 25 [in Russian].
39. [The part is unofficial. About the performance of the orchestra of the 121st Penza Infantry Regiment under the direction of F. Marechek] [Chast' neofitsial'naya. [O vystuplenii orkestra 121 pekhotnogo Penzenskogo polka pod rukovodstvom F. Marecheka]] (1876). In: *Kharkiv Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*, 5 September. [in Russian].
40. The part is unofficial. Local chronicle [Chast' neofitsial'naya. Mestnaya khronika.] (1878). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. June 29 [in Russian].
41. The part is unofficial [Chast' neofitsial'naya] (1874). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. Septembe 11 [in Russian].
42. The part is unofficial [Chast' neofitsial'naya] (1878). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. April 25 [in Russian].
43. The part is unofficial. Chronicle [Chast' neofitsial'naya. Khronika] (1882). In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. April 8 [in Russian].
44. Shchepakin, V. (ed.) (2005). Czech musicians in Ukraine: a biobibliographic dictionary [Cheski muzykanty v Ukraini: biobibliografichniy slovnyk]. Kharkiv : KhDAK, 248 p. [in Ukrainian].

45. Shenk, V. (1909). Grenadier and Infantry regiments. 121st Penza Infantry General-Field Marshal Count Milyutin Regiment. Reference book of the Imperial Headquarters. [Grenaderskiye i Pekhotnyye polki. 121-y Pekhotnyy Penzenskiy General-Feldmarshala Grafa Milyutina polk : spravochnaya knizhka Imperatorskoy Glavnoy kvartiry]. In: *Sytin's military encyclopedia. [Voennaya entsiklopediya Sytina]*. Issue 18. Available at: URL: <http://www.imha.ru/1144528148-pekhotnyj-121-go-penzenskij-general-feldmarshala.html#.XjsVLDIzbbh> (accessing: 10.08.2019) [in Russian].
46. School tree planting holiday [Shkolnyy prazdnik drevonasazhdeniya] (1898). *Southern edge [Yuzhnyi krai]*. April 17 [in Russian].
47. Shchepakin, V. (2001). Activities of Czech military bandmasters in Ukraine in the second half of the XIX – early XX centuries [Diialnist cheskykh viiskovykh kapelmeisteriv v Ukraini u druhiy polovyni XIX – na pochatku XX st.]. Issue 8. In: *Culture of Ukraine. Art criticism [Kultura Ukrainy. Mystetstvoznavsvo]*. Kharkiv, pp. 198–205. [in Ukrainian].
48. Shchepakin, V. Marecheki (family) [Marecheky (rodyna)]. In: *Encyclopedia of modern Ukraine [Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy]*. Available at: URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=65647 (accessing: 07.06.2022) [in Ukrainian].
49. Shchepakin, V. (2017). Musical culture of the East and South of Ukraine in the second half of the XIX – early XX centuries: European dimensions: monograph [Muzychna kultura Skhodu i Pivdnia Ukrainy druhoi polovyny XIX – XX pochatku stolit: yevropeiski vymiry: monohrafiia.]. Kharkiv: FOP Panov A. M., 479 p. [in Ukrainian].
50. Shchepakin, V. (2011). Mareček (Mareček) Nadiya V. [Marechek (Mareček) Nadiia V.]. In: *Ukrainian Music Encyclopedia [Ukrainska muzychna entsyklopediia]*. Vol. 3. Kyiv: Ed. IMPE NAS of Ukraine, p. 310 [in Ukrainian].
51. "" (1878). The part is unofficial. Local chronicle. Theater note [Chast' neofitsial'naya. Mestnaya khronika. Teatral'naya zametka]. In: *Kharkov Provincial Gazette [Khar'kovskie gubernskie vedomosti]*. July 7 [in Russian].
52. Yuferova, Z. (2014). Don-Sharp "Southern Edge": gold placers of the composer and musical-critical heritage of Vladimir Sokalsky: monograph [Don-Diez «Yuzhnogo kraya»: zoloty rossypi kompozitorskogo i muzykal'no-kriticheskogo naslediya Vladimira Sokal'skogo : monografiya]. Scientific editorship of Roschenko (Averyanova), E. G. Kharkov: S.A.M., 402 p. [in Russian].
53. Yuferova, Z. (1967). From the history of Slavic musical ties. Suite "Rise of Slavic Falcons" by V. I. Sokalsky. [Z istorii slovianskykh muzychnykh zviazkiv. Siuita «Zlit sokoliv slovianskykh» V. I. Sokalskoho]. In: *Ukrainian musicology. [Ukrainske muzykoznavstvo]*. Issue 2. Kyiv, pp. 103–118 [in Ukrainian].
54. Hruška, T. (2010). *Vojenská hudební škola v Roudnici nad Labem-historie, činnost a význam: Bakalářská diplomová práce* Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Brno. Available at: URL: https://is.muni.cz/th/319826/ff_b/BAKALARSKA_PRACE.txt?fbclid=IwAR3zY5XeODbha914aitjXl56CEGFfeBzAVgKnV37NBTcqiwcVFtik3EKKbvw (accessing: 10.06.2022) [in Czech].
55. Kulijevyčová, M. (2008). Ve světě kláves, pedálů, píšťal a rejstříků — profil varhaníka Jana Hory. In: *Harmonie: klasická hudba, jazz a world music*. 5. únor. Available at: URL: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/ve-svete-klaves-pedalu-pistal-a-rejstriku-profil-varhanika-jana-hory.html?fbclid=IwAR1bWz1LdDFSqLM2i-JysHu9OpqqjoBN98hyXz75MI0uKW190ifZ6lm-PwQ> (accessing: 10.06.2022) [in Czech].
56. Pašek, M. Edice pražské konservatoře. In: *Ceský hudební slovník osob a institucí*. Available at: URL: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_print&tmpl=component&id=3798 (accessing: 10.06.2022) [in Czech].
57. Shchepakin, V. (2020). Kharkiv musicians the Marecheks: ancestry — findings — new riddles. In: I. Konovalova, I. Polskaya, O. Roshchenko, etc. (eds.) In: *Musical art: historical and theoretical discourse: collective monograph*. Lviv — Toruń: Liha-Pres, pp. 82–103 [in English].
58. Topinka, E. Čeští vojenští hudebníci v Haliči. In: *Velvyslanectví České republiky v Kyjevě*. Available at: URL: https://www.mzv.cz/kyiv/cz/o_ukrajine/krajane/cesti_vojensti_hudebnici/index.html?fbclid=IwAR0sfd3AkdV8eEQ2TG4KRAKbiCnQGeBojSnjx58uci6DxTVgVQJSE1SSuno (accessing: 07.06.2022) [in Czech].

59. Bajgarová, Ji. (ed.) (2007). Vojenská hudba v kultuře a historii Českých zemí. In: *Sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.–30. dubna 2005 v Praze*. Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. Praha, 506 p. [in Czech].

VASYL SHCHERPAKIN

Shchepakin Vasyl, Doctor of Art Criticism, Associate Professor at the Theory and History of Music Department at the Kharkiv State Academy of Culture (Kharkiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7616-9687>

THE MARECHEK FAMILY IN THE MUSICAL LIFE OF KHARKIV AND PRAGUE IN THE 19–20 CENTURIES

The relevance of the study. From the mid-1870s to the early 1950s, the Kharkiv musical community was well acquainted with the Czech surname Mareček, as several generations of this family worked in the city, covering various spheres and vectors of musical activity. However, at the beginning of the XXI century, the contribution of this family to the development of the musical culture of the city was practically forgotten and not appreciated by anyone. The revival of unjustly forgotten names of this family, who, among others, were the builders of the musical and cultural foundation of Kharkiv in the last third of the XIX – first half of the XXth century is especially relevant in recent times, when Ukraine proves its political and cultural identity and independence against the aggressive Russian.

Analysis of sources and publications. The history of Kharkiv's musical culture, despite the ascetic research activities of a number of well-known and devoted scientists and music local historians of different times — T. Bakhmet, V. Berlin, V. Bogdanov and L. Bohdanova, Y. Vakhraniov, N. Zymohliad, O. Kononova, V. Kravets, M. Linnyk, L. Lysenko, Y. Loshkova, J. Myklashevskiy, V. Osadcha, O. Pinchuk, I. Polsky, I. Polska, A. Rumiantseva, H. Tiuneneva, O. Chepalova, Yu. Shcherbinin, Z. Yuferova and others, still has a lot of unexplored, but very bright pages. A number of names of musicians of the past, who made an invaluable contribution to the formation of professional music education and performance in Kharkiv, are now either half-forgotten or completely unknown not only to the broad musical and cultural community of Slobozhanshchina, but also to many experts in this field.

The purpose of the study is to fill one of the gaps in the study of the history of musical culture of Kharkiv by analyzing the activities of the Marechek family in the city. **The scientific novelty of the study** is the presentation and analysis of the activities in Kharkiv of these outstanding personalities who played a very significant role in various spheres of musical culture of the city for three quarters of a century, as well as an attempt to reconstruct their life and creative paths.

This goal led to the following **research objectives**:

- to outline the spheres of musical activity in Kharkiv of three generations of the Marechek family;
- on the basis of analyzed documents from Kharkiv periodicals, reference publications, individual scientific and Internet publications, as well as found archival materials to reconstruct the way of life and recreate creative biographies of numerous members of the Marechek family who were associated with music;
- to determine the role of the Marechek musical family in the musical and cultural life of the city in the last quarter of the XIX - first half of the XX century.

Methodological basis. In order to perform the tasks in the work were used:

- historical approach, which allowed to analyze the life and work of the characters of this intelligence in the context of historical, cultural and political processes that took place at the time;
- the method of biographical reconstruction, with the help of which the most significant facts in the life and creative biographies of the representatives of the Marechek family were revealed;
- musical and local lore method, which contributed to the study of the problem in inseparable connection with the musical and cultural realities of Kharkiv in the late nineteenth - first half of the twentieth century.

Conclusions. The attempt to reconstruct fragments of biographies and cover the diverse musical activities of three generations of the Kharkiv Czech-Russian Marechek family confirms the importance of the contribution of many of its representatives to the musical life of one of the largest Ukrainian cultural centers

of different nationalities, sincere and dedicated service to the development of various spheres of musical activity (military orchestral performance, music-trade and music-publishing sphere, music pedagogy, piano performance, organization of repair and production of piano, etc.).

The discovery of the fact of fruitful long-term work of Kharkiv resident E. Marechek as a professor at one of the oldest in Europe, the Prague Conservatory, as well as a number of mysterious and as yet unexplained facts from the biographies of this family **provides prospects for further research.**

Keywords: musical culture of Kharkiv, activity of the Marechek family, military bandmaster, music-entrepreneurial business, music-teaching activity.